

Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ο μυκηναϊκός πολιτισμός (1600 - 1100 π.Χ.), ο πρώτος μεγάλος ελληνικός πολιτισμός, πήρε το όνομά του από το σημαντικότερο κέντρο της εποχής, τις Μυκήνες.

1600 - 1450 π.Χ. : η περίοδος των βασιλικών τάφων

- Οι βασιλικοί τάφοι σηματοδοτούν την αρχή του μυκηναϊκού κόσμου.
- Τους ανέσκαψε στην ακρόπολη των Μυκηνών ο Ερρίκος Σλήμαν.
- Δεν έχουν διατηρηθεί σημαντικά κτίσματα που μπορούν να θεωρηθούν ανάκτορα.

1400 - 1200 π.Χ.: η περίοδος των ανακτόρων

- Εμφανίζονται τα πρώτα βεβαιωμένα ανακτορικά συγκροτήματα (αυτό έδειξαν οι ανασκαφές στην Τίρυνθα, Πύλο, Θήβα, Μυκήνες).
- Είναι χτισμένα στην κορυφή οχυρωμένων ακροπόλεων.
- Είναι τα πολυδύναμα διοικητικά κέντρα διαφόρων επικρατειών, στις οποίες είχε χωριστεί η μυκηναϊκή Ελλάδα. Το κέντρο είναι ωστόσο η Πελοπόννησος, ιδίως η Αργολίδα.

Η οικονομία:

- Η **γεωργία** και η **κτηνοτροφία** αποτελούν τη στέρεη οικονομική βάση.
- Από πολύ νωρίς αναπτύσσεται η **βιοτεχνία**: ελεφαντουργία, λιθοτεχνία, μεταλλουργία.
- Στην ανάπτυξη της **ναυτιλίας** και του **εμπορίου** οφείλεται ωστόσο η ακτινοβολία και το μεγαλείο των Μυκηναίων, ιδιαίτερα μετά το 1450 π.Χ., όταν κατέλαβαν την Κνωσό.
- Οι Μυκηναίοι δεσπόζουν βαθμιαία στη θάλασσα και εξαπλώνονται στη Μεσόγειο, όχι πάντα βέβαια με ειρηνικό τρόπο. Ο Τρωικός πόλεμος απηχεί τις υπερπόντιες πολεμικές επιχειρήσεις της εποχής.

Ο μυκηναϊκός πολιτισμός:

- Ο μυκηναϊκός πολιτισμός επηρεάστηκε από τον μινωικό, στον τομέα της τεχνολογίας, της τέχνης και στην ιδέα της γραφής. Οι Μυκηναίοι, έχοντας επαφή με τους Μινωίτες από τον 17^ο αι., αφομοίωσαν γόνιμα πολλά στοιχεία του πολιτισμού τους.
- Ωστόσο οι Μυκηναίοι πρωτοτύπησαν στον τομέα της **μνημειακής αρχιτεκτονικής**. Αυτό αποδεικνύουν οι **κυκλώπειες οχυρώσεις** των ακροπόλεων και οι **θολωτοί τάφοι**.
- Ο μυκηναϊκός πολιτισμός είναι ένας ενιαίος πολιτισμός ανάμεσα στα διάφορα μυκηναϊκά κέντρα, **ο πολιτισμός της μυκηναϊκής κοινής**.
- Τα **συνεκτικά στοιχεία που ένωναν τα διάφορα ελληνικά φύλα είναι τα εξής**:
 - α) η κοινή γλώσσα (μαρτυρείται με τα αρχαιότερα ελληνικά κείμενα σε Γραμμική Β')
 - β) η κοινή θρησκεία και οι μεταθανάτιες δοξασίες (τις ανιχνεύουμε από τα έθιμα και τις πρακτικές της ταφής)
 - γ) η ομοιομορφία στην κοινωνικοπολιτική οργάνωση και τους θεσμούς

Η ιεράρχηση της μυκηναϊκής κοινωνίας:

1. Στην κορυφή ο **άναξ**: κατοικεί με την οικογένειά του στο ανάκτορο, στο κέντρο της εξουσίας κάθε επικράτειας.
2. Ακολουθούν οι **αυλικοί**.
3. Έπειτα έρχεται το **ιερατείο**.
4. Ακολουθούν οι **δήμιοι**, οι οποίοι αποτελούνται από τους κατοίκους κάθε περιοχής. Οι δήμοι είναι πολυάριθμοι, οργανωμένοι σε χωριά, γύρω από το ανάκτορο. Εδώ ανήκουν οι

γεωργοί, οι κτηνοτρόφοι, οι εξειδικευμένοι τεχνίτες.

5. Την κατώτερη βαθμίδα αποτελούν οι **δούλοι**.

Γραμμική Β' :

- Σε Γραμμική Β' είναι γραμμένες πηλινες επιγραφές που βρέθηκαν στην **Κνωσό** και χρονολογούνται μετά το 1400 π.Χ. , όταν οι Μυκηναίοι είχαν καταλάβει τα μινωικά ανάκτορα.
- Παρόμοιες επιγραφές βρέθηκαν και στη μεσοσηνιακή **Πύλο**. Νεότερες ανασκαφές έφεραν στο φως πινακίδες με Γραμμική Β' στην Τίρυνθα, τα Χανιά, τη Θήβα, τις Μυκήνες.
- Την αποκρυπτογράφησαν οι Βρετανοί **Μάικλ Βέντρις και Τζον Τσάντγουικ** και διαπιστώθηκε ότι η γλώσσα των πινακίδων είναι ελληνική.
- Είναι εξελιγμένη και τελειοποιημένη μορφή της Γραμμικής Α'
- Είναι **συλλαβική** γραφή.
- Δε γνωρίζουμε αν γεννήθηκε στην ηπειρωτική Ελλάδα και μεταφέρθηκε στην Κρήτη ή αν προήλθε από τη Γραμμική Α' της Κρήτης και πέρασε στην Ελλάδα.
- **Στα κείμενα των πινακίδων** της Γραμμικής Β' καταγράφονται διάφορες οικονομικές - εμπορικές δραστηριότητες των ανακτόρων, που αφορούν κυρίως τη διακίνηση γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.
- Τα ίδια κείμενα μας δίνουν **πληροφορίες** για τη διοικητική οργάνωση και τη θρησκευτική ζωή.
- Η γνώση της γραφής ήταν **προνόμιο εξειδικευμένων γραφέων** που εργάζονταν στα γραφεία των ανακτόρων.
- Μετά την πτώση λουπόν των ανακτόρων το 1200 π.Χ. **εξαφανίστηκε**.

Η εξάπλωση:

- Μετά την κατάληψη της Κνωσού γίνονται θαλασσοκράτορες σε **όλο το Αιγαίο και τα μικρασιατικά παράλια**, όπου ιδρύουν **αποικίες και εμπορικούς σταθμούς**.
- Ταξιδεύουν μέχρι την Εγγύς Ανατολή, τη νότια Ιταλία, τη Σικελία, την Ισπανία για την αναζήτηση πρώτων υλών και αγορών.
- Έχουν ομοιογενείς επαφές και με την κεντρική και βόρεια Ευρώπη.
- Αποικίζουν συστηματικά την Κύπρο και έρχονται σε επαφή με το κράτος των Χετταίων (στα αρχεία των Χετταίων οι Μυκηναίοι ονομάζονται Αχιγιάβα = Αχαιοί και αναφέρεται ότι αποτελούν υπολογίσιμη ναυτική δύναμη)

Η κατάρρευση:

- Έρχεται το 1200 π.Χ.
- Τα ανάκτορα, οι οικισμοί, οι ακροπόλεις καταστρέφονται.
- Η Γραμμική Β' εξαφανίζεται. Τα ελληνικά ως γραφή θα εμφανιστούν τον 8^ο αι. π.Χ.
- Πολλά στοιχεία του πολιτισμού θα επιβιώσουν και θα μεταλαμπαδευθούν στη νέα φάση του ελληνικού πολιτισμού.

Αιτίες κατάρρευσης:

1. Η μετακίνηση νέων ελληνικών φύλων (κάθοδος Δωριέων)
2. Οι εσωτερικές αναταραχές
3. Η πτώση του κράτους των Χετταίων και οι επιθέσεις των «λαών της θάλασσας» εναντίον της Αιγύπτου, που είχαν ως συνέπεια την πτώση του μυκηναϊκού εμπορίου και τη σταδιακή παρακμή εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

ΜΥΚΗΝΑΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Θρησκεία:

- **Θεότητες:** πίστευαν σε όλους τους μεγάλους Έλληνες θεούς της 1^{ης} χιλιετίας (Ζεϋς, Ήρα, Ποσειδών, Άρης, Άρτεμις, Διόνυσος) με εξαίρεση τον Απόλλωνα. Σπουδαία θέση κατέχει μια θεά, η οποία προσφωνείται «**Πότνια**» (= σεβάσμια) και είναι η κυρίαρχη θεότητα, στην οποία προσφέρονται πρόβατα, αρωματικά έλαια, μαλλί και μέλι.
- **Ναοί:** δεν υπήρχαν μεγάλοι ναοί, μόνο μικρά ιερά.
- **Ιερατείο:** αποτελούνταν από άνδρες και γυναίκες. Ήταν ιδιαίτερη κοινωνική τάξη. Διαχειριζόταν την περιουσία των ιερών.
- **Πηγή πληροφόρησης** για τη θρησκεία των Μινωιτών αποτελεί η ανάγνωση των πινακίδων της Γραμμικής Β'. πριν από την αποκρυπτογράφησή τους οι επιστήμονες πίστευαν ότι η μυκηναϊκή θρησκεία ταυτιζόταν με τη μινωική.

Τέχνη:

• Αρχιτεκτονική:

α) κυκλώπειες οχυρώσεις ακροπόλεων: γιγάντια τείχη από τεράστιους ογκόλιθους που οχυρώνουν τα χτισμένα σε υψώματα μνημειακά ανάκτορα.

β) απλό σχέδιο ανακτόρων: αποτελούνται από έναν προθάλαμο που βλέπει στην αυλή και από το κύριο δωμάτιο που έχει μεγάλη κυκλική εστία στο κέντρο και είναι ο χώρος υποδοχής (τύπος μεγάρου). Γύρω υπάρχουν άλλοι δευτερεύοντες χώροι κατοικίας των ηγεμόνων.

γ) επιτύμβιες στήλες: λίθινες πλάκες που στήνονται πάνω στους λακκοειδείς τάφους. Έχουν ανάγλυφες σπείρες ή πολεμικές και κυνηγετικές σκηνές, που μαρτυρούν τον πολεμικό χαρακτήρα των νεκρών.

δ) θολωτοί τάφοι: όπως π.χ. ο «θησαυρός του Ατρέα» στις Μυκήνες (ο τάφος του Αγαμέμνονα), ο «τάφος της Κλυταιμνήστρας» κ.α. Αποτελούνται από ένα μακρύ, πλαττωμένο με λίθινους τοίχους διάδρομο, από τον οποίο φτάνει κανείς στον κυκλικό με λίθινους τοίχους θάλαμο που έχει θολωτή οροφή. Μετά την ταφή θάλαμος και διάδρομος σκεπάζονται με χώμα, ώστε ο τάφος μοιάζει εξωτερικά με χαμηλό λόφο.

- **Ζωγραφική:** τοιχογραφίες που δείχνουν τη μινωική επίδραση διακοσμούν τα ανάκτορα.
- **Κεραμική:** εμφανής είναι σε μια κατηγορία αγγείων ο εικονιστικός ρυθμός, καθώς αυτά διακοσμούνται με παραστάσεις ανθρώπων, ζώων, πουλιών, ψαριών και με σκηνές με άρματα.
- **Μεταλλοτεχνία:**

α) κοσμήματα από χρυσό, ασήμι και άλλα πολύτιμα υλικά.

β) σκεύη με ανάγλυφες παραστάσεις κυνηγιού ή ειδυλλιακές σκηνές, όπως τα χρυσά κύπελλα του Βαφειού.

γ) ξίφη και εγχειρίδια στολισμένα με παρόμοιες σκηνές.

δ) χρυσές προσωπίδες νεκρών βασιλιάδων που βρέθηκαν στους τάφους

Όλα αυτά μαρτυρούν το μεγάλο πλούτο, τη δύναμη και την επικοινωνία των Μυκηναίων βασιλιάδων με τις χώρες της Ανατολής και της Αιγύπτου από όπου προμηθεύονταν όλα αυτά τα πολύτιμα υλικά.

Επιμέλεια:
Αποστολοπούλου Παναγιώτα